

Dufková, Kristýna

Onomastika a vlastní jména

In: Dufková, Kristýna. *Olší, Nusperg, Růžodol : názvy dřevin v sídelních jménech českých zemí*. Vydání první Brno: Masarykova univerzita, 2021, pp. 11-18

ISBN 978-80-210-9963-0 (brožováno); ISBN 978-80-210-9964-7 (online ; pdf)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/144497>

Access Date: 20. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

2 ONOMASTIKA A VLASTNÍ JMÉNA

2.1 Onomastika

Onomastika, nauka, která se zabývá vlastními jmény, *proprii*, se dávno vymanila z područí věd historických, není již považována za pomocnou vědu historickou,¹ případně za pomocnou nauku dalších disciplín (lingvistiky, geografie a etnografie).² V současnosti operuje onomastika vlastními metodami výzkumu a je možné o ní mluvit jako o oboru speciálním, příp. o jedné ze subdisciplín lingvistiky.³ Onomastika je autonomní disciplínou, která zcela přirozeně přesahuje i do jiných oborů, má interdisciplinární potenciál.⁴ Jak píše Šimunović, „[o]nomastika stojí na překřižju mnogih disciplina, u prvom redu društvene, povijesne i zemjopisne, što joj daje interdisciplinarni značaj, koji je postulat suvremenoga znanstvenog proučavanja.“⁵

Dnes, zdá se, se rozvíjejí onomastická bádání zejména ve smyslu sociolingvistickém a užívání toponym se zkoumá z hlediska identity a vztahu k prostoru,⁶ pojednává se o místech a jejich jménech jako o kulturním dědictví, navrhuje se možnosti výzkumu žité toponymie a jejího uchovávání,⁷ toponyma jsou zkoumána z hlediska

1 Šrámek 1999, s. 50.

2 Šmilauer 1966, s. 5.

3 Šrámek 2002, s. 6.

4 Algeo, Algeo 2010.

5 Šimunović 2005, s. 14. Překlad: ‚Onomastika se nachází na křižovatce mnohých disciplín, v první řadě společenských, historických a geografických, což jí poskytuje interdisciplinární charakter, který je předpokladem současné vědy.‘ (překlad KD)

6 Např. David, Mácha 2012; David, Mácha 2014.

7 David (ed.) 2016; David, Klemensová 2019.

2 Onomastika a vlastní jména

kognitivní lingvistiky.⁸ Vlastní jména bývají vděčným tématem prací frazeologických,⁹ zájem budí jejich použití v reklamách,¹⁰ či se toponyma využívají při výuce a objasňování komplikované historie.¹¹ Přejmenovávání onymických objektů podle politické poptávky je, podle mého názoru, jedním z nejzajímavějších témat, která onomastika nabízí.¹² Pozornost je věnována sociokulturnímu aspektu proprií (vlastních jmen) či jejich rozměrům z hlediska fungování sociálních skupin¹³ a nově se vymezujícímu podoboru socioonomastika.¹⁴ Rozvíjí se literární onomastika,¹⁵ onomastika proniká do statí translátologických.¹⁶ Dlouhodobě se zvláště studenti zabývají vlastními jmény v procesu vzdělávání či jejich funkcemi ve vzdělávacích textech.¹⁷

2.2 Propria

Jak definovat vlastní jméno? Nedostačuje tu školské poučení, že „vlastní jména musíme psát s velkým počátečním písmenem“.¹⁸ Takové pravidlo snad platí v českých zemích a v současnosti (i když ne bez výjimek),¹⁹ ale už při pohledu za hranice ztrácí své uplatnění (kupř. německý jazykový areál). Nejednotnost v psaní velkého a malého písmene je pak patrná zejména u etnonym.²⁰

Pro předkládanou práci, která přistupuje k vlastním jménům „objektově“, si vystačím se základní definicí. Propria jsou „jazykové (lexikální) jednotky, které v protikladu k apelativům (jménům obecným) na nepojmové bázi pojmenovávají komunikativně individualizované objekty.“²¹

8 Marek 2017.

9 Krejčí 2017; Pintarić, Hrdlička 2018; Nikodinovska 2018. Nemnoho jich ale zmiňuje již Mathesius (1947, s. 213): „běžet jako ševci ze Skutče“ aj.

10 David 2008; Duběda 2015.

11 Nakhanova 2014.

12 Z českého prostředí např. David 2011; porovnáním současných obecných trendů v přejmenovávání ulic (a cirkulaci jmen) v Severní Makedonii se zabývají Dufková a Vizjak (2018), slovenské prostředí popisuje Chloupek (2019); zcela aktuální téma přejmenovávání bělehradských ulic otevřeli Radović (2011; 2016) a Rajić (2012) atp.

13 Krško 2016. V jistém smyslu již Blanár v 50. letech 20. stol. (Zeman 2009, s. 126).

14 Např. Rausová 2017.

15 Např. Dvořáková 2012; 2017.

16 Adaptací vlastních jmen v překladech se věnuje třeba Wolnicz-Pawłowska 2014.

17 Pastyřík, Víška (eds.) 2008, nověji Balowski 2014.

18 Hausenblas et al. 1979, s. 317.

19 Jsou obyvatelská jména jmény vlastními, ptá se kupříkladu Avramova (2019, s. 37–42).

20 Šmilauer 1966, s. 7. Vzpomeňme na nedávnou diskusi o psaní velkého a malého písmene na začátku etnonym a názvů příslušníků etnických skupin (např. Harvalík 2020, online).

21 Šrámek 1999, s. 11.

Nomina propria neboli vlastní jména (VJ) se vyčleňují z celkového lexika daného jazyka a jsou specifickou oblastí lingvistického, ale i lingvodidaktického zájmu. Základními funkcemi VJ podle Šrámka je:²² identifikovat, diferencovat a lokalizovat.²³

Již z podstaty funkcí proprií lze usuzovat, že se chovají v jazykové realitě odlišným způsobem než apelativa, obecná jména. Zatímco apelativum označuje kategorii, tedy „skupin[u] věcí stejného druhu, [propria] pojmenovávají konkrétní jedince nebo věci.“²⁴ Haraj²⁵ píše, že „*vlastními menami pomenované objekty komunikant pokládá za jednotliviny daného druhu a chce ich odlišit od ostatných jednotlivín osobitným pomenováním.*“²⁶ Procesem proprializace se z obecných jmen stávají jména vlastní, „významem vlastního jména se stává soubor jeho funkcí, které plní v komunikaci.“²⁷

Komunikant má dva základní úkoly. Přidělit objektu vlastní jméno (moment vzniku jména) a poté jej užívat v komunikaci (moment užívání jména).²⁸ Komunikantem je tu jak mluvčí, který si v momentu vzniku jména uvědomuje motivaci pojmenování, tak i adresát, který pak jméno spolu s mluvčím užívá, resp. mu rozumí (nikoliv však z hlediska významu původního apelativa, obecného jména), dekoduje jej.²⁹

2.3 Mluvčí a adresát

Člověk je součástí sociálních skupin, s jejímiž členy interaguje, spolupracuje, sdílí kolektivní identitu.³⁰ Dichotomie typu já–ty, my–vy a my–oni³¹ hrají výraznou roli při pojmenování sama sebe i ‚těch druhých‘. Sami sebe tak můžeme vidět ve zcela jiném světle, než jak nás vidí ‚ti druzí‘.³² To, co míníme o sobě samých (a jak se

22 Šrámek 1999, s. 21.

23 Další funkce mají toponyma v literárním světě (Knappová 1992, nověji Dvořáková 2012; 2017), konkrétně jsou rozpracována např. toponyma v poezii Karla Šiktance (Štěpán 2008, s. 341–349).

24 Imai 2017, s. 8.

25 Haraj 2011, s. 21.

26 VJ však nemusí referovat jen k jednotlivině, jak dokládá Hirschová (2013, s. 56) příkladem: ‚Dnes má svátek Karel‘.

27 Rejzek 2009, s. 53.

28 Šrámek 1999, s. 21, adaptováno.

29 Čechová et al. 1996, s. 340–342. O důležitosti postavení proprií v komunikaci se zmiňuje Šrámek (2005, s. 18).

30 O konceptu identity a kolektivní identitě píše Mlynář (2017, s. 60–76).

31 Příp. dichotomie svůj a cizí, jak ji popisuje Vaňková et al. (2005, s. 64–66).

32 Kupř. původní význam etnonyma Němec vychází z všeslovanského slova němý (Lutterer, Kropáček, Huňáček 1976, s. 191) s významem toho ‚kdo vydává nezřetelné, nedělené, nesrozumitelné zvuky‘ (Machek 2010, s. 395).

2 Onomastika a vlastní jména

identifikujeme), se nemusí slučovat s tím, jak nás vidí okolí.³³ Skupina ‚oni‘ je vždy vně skupiny ‚my‘, zásadní roli hraje pocit sounáležitosti s jednou ze dvou skupin, příslušnost vs. nepřislušnost jedince ke skupině.³⁴

Dichotomie my–vy, resp. my–oni, se projevuje při pojmenování skupin obyvatel a míst pobytu těchto skupin,³⁵ mohou tak vznikat hanlivá či posměšná obyvatelská jména. Transonymizací se pak jméno dané obyvatelům stává místním jménem. Např. (podle Profouse)³⁶ Doloplazy, Libosváry,³⁷ Loukonosy,³⁸ Jedovary, Kurojedy, Káranice, Konětopy, Kozolupy, Kostomlaty, Křivousy, Kročehlavy, Vyžerky, Chvistonosy, Žabokrky, Přepřdy, Pyskočely, Máslojedy, Mořizaby, Mrchojedy a mnohá další.³⁹

Také v materiálu sebraném pro tuto práci jsem se setkala s posměšným jménem (podle vysvětlení Profouse).⁴⁰ Jedná se o MJ Březová, které označuje ‚ves 3 km jjz. od Č. Dubu‘. V dokladech čteme: 1547 ‚k (...) brzezowy‘, 1556 ‚ves Bzowey‘ (ak.), 1590 ‚Bzovej‘, 1651 ‚ve vsi Bzoweym‘, 1654 ‚ves Bzoweg‘, 1790 a 1834 ‚Bzowey‘, 1854 ‚Bzové‘, od r. 1902 ‚Březová‘. Profous píše, že tato ves měla dvojité jméno. Jméno Březová bylo snad starší, z něj pak vzniklo posměšné jméno Bzový. Ještě na počátku 20. stol. bylo jméno považováno za posměšné a občané vsi požádali o obnovení jména staršího. Dnes se tato ves jmenuje Březová, snad prý jen starosedlíci říkají vsi ještě Bzová.⁴¹

„[S]émantika apelativ, z nichž vlastní jména vznikla,“ píše Knappová,⁴² „se v propriální sémantice obvykle neuchovává.“⁴³ U některých vlastních jmen si můžeme

33 Mlynář 2017, s. 63.

34 Bauman, May 2004, s. 59–63. Krško (2014, s. 65–66) v tomto kontextu hovoří o tzv. sociálních toponymech.

35 „Place names play an important role on a regional and national level too, and name changes may create strong feelings among large groups of people, especially in multi-ethnic areas.“ (Helleland 2012, s. 98)

36 Taková jména bývají často kompozity. Lutterer (1964, s. 81–87) vyslovuje pochybnosti o posměšné povaze tak obsáhlé množiny jmen, jak ji prezentuje Profous (MJČ).

37 MJ Libosváry s prvním dokladem z roku 1293 ‚Lubezwari‘ vykládají Hosák a Šrámek z akuzativu plurálu ke slovu *libosváři, tedy ‚lidé, kteří se rádi svářili‘ (MJMS).

38 MJ Loukonosy s prvním dokladem z roku 1299 ‚villa Lucconossi‘ vykládá Profous (MJČ) jako ‚ves lidí loukonosých, tj. s křivými nebo ohnutými nosy‘ (první část slova by se pak vykládala z významu stsl. a stb. slova лкъ (příp. лкъ) s významem ‚křivý, křivolaký, stočený, netvorný‘).

39 Uvádím jen náhodný (a ilustrační) výběr ze všech původně ‚posměšných‘ názvů obcí, které jsem excerpovala – zejména z MJČ.

40 MJČ.

41 Podle vyjádření předsedy spolku Dubáci (2021) se však nejedná o jméno posměšné, spíše jen o jazykovou úsporu. Pro srovnání nabízí blízka MJ Bohumileč (Boumlč), Modlibohov (Modlibov), Hradčany (Račany), Letařovice (Letařice). (Stejně tak v korpusech českého jazyka nalezneme protože > pře, pže, nebo klasické poněvadž > poňáč, páč.)

42 Knappová 1980, s. 60.

43 Nejmenuji se Kristýna proto, že bych byla křesťankou, ani si při užívání tohoto jména v komunikaci neuvědomuji, že jméno má původ v označení křesťana/křesťanky.

souvislost s původním apelativem uvědomovat, např. MJ Buková či OJ Kameník,⁴⁴ nebo si ji odvodit, např. MJ Máslojedy, Mrchojedy, Mořížaby, ale třeba i MJ Koloděje.⁴⁵ Jindy můžeme na základě podobnosti vlastního jména s apelativem, které náleží do našeho současného lexikonu, na původní motivaci pojmenování usuzovat mylně, příkladně MJ Doloplazy⁴⁶ a MJ Hloupětín⁴⁷ nebo MJ Březovík, něm. Oxbrunn.⁴⁸ Výklad vlastního jména může být rovněž zatížen lidovou či bakalářskou etymologií, např. MJ Praha, MJ Přimda.⁴⁹

Z výše uvedeného je patrné, že rekonstrukce původní podoby jména a původní motivace pojmenování není snadná. Je potřeba posuzovat jednotlivé doklady MJ v listinách, být obeznámen s historickou gramatikou, vývojem jazyka a jazykových

44 Neznamená to ale samozřejmě, že např. Kameník je kameníkem, nebo že by jím měl být. Zda a jak takové jméno ovlivňuje danou osobu či její zájmy, nechávám stranou (např. biolog Větvicka, ředitel cestovní kanceláře Zabloudil, brněnský nožíř Tupý).

45 ‚Ves kolodějí, kolářů‘. Slovtovorně obdobně jako dobroděj, čaroděj, zloděj.

46 MJ Doloplazy je vykládáno jako ‚ves doloplazů, tedy lidí, kteří se plazili po dolech (jamách)‘. Jméno vzniklo jako přezdívka. Nemohla to být vesnice horníků, jak by se ze současné definice slova ‚důl‘ mohlo zdát (SSČ: ‚prostor na zemi nebo (častěji) pod ní, kde se těží uhlí, rudy apod.‘), protože ve významu ‚šachta‘ se v dřívější době užívalo slova ‚hora‘ (MJČ), např. MJ Kutná Hora, zde ‚hora‘ v překladu z lat. mons, montes ve významu ‚důl, doly‘ (Bílek 2008, s. 1–12).

47 MJ Hloupětín, které označovalo ‚ves východně od Prahy‘, původně ‚Hloupatův‘, tedy dvůr. Původ tohoto jména byl již zjevně etymologicky zastřen, podoba jména byla nově asociována s adjektivem hloupý ‚mající omezené rozumové schopnosti, pošetilý, omezený‘ (SSČ). Na základě žádosti obyvatel bylo místo označované jako Hloupětín přejmenováno na Hloubětín (Rejzek 2009, s. 53–54). V Hovor-ně Naší řeči (Hloupětín 1922, s. 219) k tomu čteme kritický komentář: ‚Hloupětín byl tedy pův. dvůr s příslušenstvím, jež založil anebo měl nějaký Hlúpata, Hloupata. Hloubětín nic není proto, že nebylo příd. jm. hlubý a že »hluboký« není vlastnost, po níž by mohla býti pojmenována osoba. Staré listiny a zprávy znají jen Hlúpětín a jen »z nicotné citlivosti« (Sedláček) psává se dnes Hloubětín; obyvatelé této obce, mimo mudráky chtivé zbytečných novot, vědí, že bydlí v Hloupětíně a nic jim to nevádí. Co pak by měli říkati obyvatelé osad, jako Všetaty (= samí zloději, stsl. tat = zloděj), Hrdlořezy, Mrchojedy a p.?“

48 MJ Březovík označuje ves, která se nachází 6,5 km sz. od Chvalšín. V jednotlivých dokladech se dočítáme, že byla nazývána také Oxbrunn či Ochsbrunn. Na první pohled to vypadá, že byla obec nazvána podle nějaké významné události, třeba se ve studánce, studni či kašně (Brunnen) utopil nějaký vůl (Ochse), příp. do studánky chodili pít oslové. Názvy zvířat se v místních jménech vyskytují (Oselce, Vlčí důl, Supí hora aj.) a též události se v toponymech odrazí: ulice Spálená (na Novém Městě v Praze) byla pojmenována podle toho, že tam v červnu roku 1506 došlo k požáru (Lašfovka et al. 1998, s. 202–203). Avšak místo, na němž ves Březovík/Oxbrunn/Ochsbrunn leží, příslušelo opatství zlatokorunskému a německé jméno podle Profouse (MJČ) původně znělo *Abtesbrunne. Nejednalo se tak o žádného ‚utopeného vola‘, ale o ‚opatovu studánku‘ (Abt ‚opat‘, Brunnen ‚studánka, studně, kašna‘). Snad nářeční výslovnost jména původního (*Abtesbrunne > *Opsbrunn) způsobila přichýlení prvního členu kompozita ke slovu Ochse, Ochse (‚vůl‘).

49 Rejzek 2009, s. 53–55. V Kosmově Letopise českém čteme: „A poněvadž u nízkých dverí i welcí páni se shybují, dle té příhody nazvete hrad, ježž vystavíte, Prahau,“ (Kosmas 1882, s. 12) či v Kronice tak řečeného Dalimila: „Pak kněz hrad ten da pánu tomu jemuž Přiemu diechu; proto tomu hradu Přimda vzděchu.“ (Dalimil 1948, s. 140). MJ Praha nelze vyložit z domnělého respektu pánů, kteří vzdávají městu úctu, stejně jako hrad Přimda nebyl pojmenován podle Přiemy. (Více v kapitole 5.18 Kručinka.)

2 Onomastika a vlastní jména

jednotek (na našem území nejen jazyka českého, ale zejména němčiny a polštiny a jejich dialektů), jakož i s historickým vývojem písma v českých zemích, a uvědomovat si vztah psaného a mluveného jazyka,⁵⁰ mít znalosti historické a geografické, vědět o zvlátnostech jednotlivých lokalit, znát postupné osidlování české krajiny a rozumět mu. Potřebné je sebrány materiál porovnávat s celým zkoumaným souborem, znát specifika onymické slovtvorby,⁵¹ zohlednit informace získávané z map i terénu. To vše by nebylo v mé moci, proto jsou pro mne nepostradatelná díla Antonína Profouse, Jana Svobody a Vladimíra Šmilauera *Místní jména v Čechách* a Ladislava Hosáka a Rudolfa Šrámka *Místní jména na Moravě a ve Slezsku*, z nichž v celé této práci vycházím. Taktéž popisy lokalit obcí v jednotlivých tabulkách jsou téměř přesnými přepisy a zejména výklady vlastních jmen, není-li uvedeno jinak, pocházejí ze zmiňovaných publikací.

2.4 „Objektový“ přístup k propriím

Na následujících stránkách se zabývám zejména věcnou stránkou proprií,⁵² zajímají mne přírodní podmínky, jevy, skutečnosti, které lidé vnímali jako motivanty ke vzniku jména. Jedná se o „objektový“ přístup k propriím, jak jej popisuje Šrámek.⁵³ Právě takový přístup mají k vlastním jménům zejména disciplíny nelingvistické. Jinak bude s vlastními jmény pracovat historik, genealog, etnolog, archeolog, jinak biolog, geograf, kartograf. Kupř. „geologa zajímají všechna hydronyma s etymony stříbr-, rud-: Stříbrná, Stříbrnice, Ruda, Rudno, Rudná apod.“⁵⁴ Taktéž disciplíny lingvistické přistupují k vlastním jménům vlastní metodologií (etymologie, dialektologie) a užívají vlastní terminologii namnoze neslučitelnou s terminologií onomastickou, jak upozorním níže.

Bylo by pošetilé domnívat se, že zmapování takových MJ a lokalit jejich nositelů znamená zmapování lokality původního výskytu lesů či stromů. Vlastní jména mohou sice vypovídat o tom, jak mohla vypadat krajina v dobách, z nichž nemáme mnoho písemných zmínek,⁵⁵ vypovídají o percepci krajiny jejími obyvateli,⁵⁶ někdy mohou snad i ilustrovat rozšíření určitého živočišného druhu v minulosti,⁵⁷ avšak

50 Např. příjmení Dufek či Duffek vzniklo snad chybným čtením starého zápisu Dušek (to pak z OJ Duchoslav). Š byl zapisováno švabachem spřežkou -ss-, tedy jako -ff (Moldanová 1983, s. 60–61; Svoboda 1957, s. 212–213) a chybným čtením či lajdáctvím písaře mohlo být zaměněno za ff či jen f.

51 Dlouhodobě např. Pleskalová.

52 Šmilauer 1966, s. 124–154. Stejně tak Černý, Váša 1907.

53 Šrámek 1999, s. 15.

54 Šrámek 1999, s. 15.

55 Rekonstrukce lokalit předkolumbovských druhů stromů, Fei 2007, s. 84–90.

56 Fagundez, Izco 2016, s. 24.

57 Moore 2002, s. 1039–1040.

stále je třeba mít na paměti, že není úkolem propria „podávat kulturně historické informace (...)“⁵⁸ a že vnitřní strukturu apelativa a propria nelze ztotožňovat, protože u propria se „oslabuje význam jeho apelativních složek“.⁵⁹

A přece je možné poukázat na pozoruhodné skutečnosti. Jak píše Krško, bezprostřední spojení člověka s přírodou je patrné právě v nominačním procesu, kdy můžeme soudit třeba na kultivaci a kvalitu půdy.⁶⁰ Šmilauer kupříkladu v rámci české toponymie zmiňuje „silné zastoupení tisu, dnes stromu téměř jen parkového“.⁶¹ Tis snad skutečně byl dříve v české krajině přítomný ve vyšší míře (ač byl vždy vzácnou dřevinou). Toponyma mohou odrazet také složení půdy, např. podle Štěpána u pomístních jmen lze z užitých označení barev usuzovat na typ a kvalitu půdy, na níž (či v níž) se onymický objekt nachází.⁶² Stejně tak může takové „barevné“ adjektivum odkazovat na výskyt určitých nerostů v dané lokalitě. Šmilauer upozorňuje na to, že z apelativního významu vlastního jména je někdy možné usuzovat rovněž na výskyt hornin.⁶³

Práci na tématu podobného charakteru navrhuje i Šimunović:⁶⁴

*Toponimi: Lipik, Grabovik, Hrastik, Dubrova, Cerje, Česminovik, Rakitovec, Rogoznica, Žukovik, Bukovica itd. svojim razmještajem i frekvencijom pokazuju zanimljive areale nekadašnjega prostiranja. Na žalost, ni geobotaničari, ni toponomastičari takva istraživanja u nas nisu još valjano ni načeli.*⁶⁵

58 Šrámek 1999, s. 19.

59 Blanár 2009, s. 11.

60 Krško 2014, s. 45.

61 Šmilauer 1966, s. 129.

62 Podle Štěpána (2004, s. 46–54): z použití adjektiva černý u některých PJ bychom mohli usuzovat na černozem (Černá prst, V černé zemi); z použití adjektiva bílý u PJ na půdu písčitou, jílovitou či vápenitou; použití adjektiva červený u PJ mohlo odkazovat k železité půdě.

63 Šmilauer 1966, s. 128–130. Tuto skutečnost ukazuje na jméně Puchsbergk (Puchburk, Buchberg, Sedláček 1920, s. 62), česky Buková hora, ‚vrch v Jizerských horách‘. Píše, že ‚v žulových Jizerských horách jsou téměř jen jehličnaté lesy, ale tam, kde jsou čedičové výlevy, jsou lesy bukové; tyto hory se podle toho také jmenují.‘

64 Šimunović 2005, s. 21.

65 Překlad: ‚Toponyma: Lipik, Grabovik, Hrastik, Dubrova, Cerje, Česminovik, Rakitovec, Rogoznica, Žukovik, Bukovica atd. svým umístěním a frekvencí ukazují na zajímavé areály dřívějšího rozšíření. Bohužel s takovými výzkumy ani geobotanikové, ani toponomastikové u nás ještě nezačali.‘ (překlad KD)

2.5 Podoby jmen

Místní jména se mohou tvořit od obecných jmen i od jmen osobních, a to různým způsobem. Vycházím ze Šmilauerova třídění⁶⁶ a uvádím příklady z této práce:

Základem MJ může být substantivum v singuláru i plurálu, např. Javor, Lísky; jeho deminutivum, např. Javorka, Jedlka, Lipka; kolektivum, např. Olší, Březí; mohlo se jednat o substantivizovaná adjektiva, např. Dubá; substantiva (sufixací) z adjektiv, např. Bezník, Borovnice. Setkáme se zde i s předložkovými jmény, např. Zálší, Podůlšany, Podviní, Zábřezí; a se jmény vzniklými z obyvatelských jmen, např. Bžany, Borovany, Bukovany, Dubany; rovněž s kompozity, např. Borohrádek.⁶⁷

MJ zde sepsaná mohla být přenesena z objektů jiných, nejčastěji se jednalo o přenesení jména řeky či lesa, např. Javornice, Olešnice, Borek. Nově vzniklá osada mohla převzít jméno vsi už existující, často se pak vyznačovalo deminutivní podobou slova nebo přívlastkem, např. Klokočůvek, Suché Vrbné, České Vrbné, Horní Slivno, Dolní Slivno, Starý Rokytník, Nový Rokytník.

Konkrétní způsoby tvoření uvádím u jednotlivých názvů obcí – jako odkazy přímo v tabulce se jmény, příp. popisují hromadně pod tabulkou.

66 Šmilauer 1966, s. 88–90 a na stranách následujících.

67 Neuvádím MJ Březhrad, protože vzniklo stejně jako MJ Kněžmost či Vlčeves: z OJ Břieza příponou -jъ > *Břěžhrad.